

New Day in Medicine
Новый День в Медицине

NDM

TIBBIYOTDA YANGI KUN

Ilmiy referativ, marifiy-ma'naviy jurnal

AVICENNA-MED.UZ

ISSN 2181-712X.
EiSSN 2181-2187

12 (74) 2024

Сопредседатели редакционной коллегии:

**Ш. Ж. ТЕШАЕВ,
А. Ш. РЕВИШВИЛИ**

Ред. коллегия:

М.И. АБДУЛЛАЕВ
А.А. АБДУМАЖИДОВ
Р.Б. АБДУЛЛАЕВ
Л.М. АБДУЛЛАЕВА
А.Ш. АБДУМАЖИДОВ
М.А. АБДУЛЛАЕВА
Х.А. АБДУМАДЖИДОВ
Б.З. АБДУСАМАТОВ
М.М. АКБАРОВ
Х.А. АКИЛОВ
М.М. АЛИЕВ
С.Ж. АМИНОВ
Ш.Э. АМОНОВ
Ш.М. АХМЕДОВ
Ю.М. АХМЕДОВ
С.М. АХМЕДОВА
Т.А. АСКАРОВ
М.А. АРТИКОВА
Ж.Б. БЕКНАЗАРОВ (главный редактор)
Е.А. БЕРДИЕВ
Б.Т. БУЗРУКОВ
Р.К. ДАДАБАЕВА
М.Н. ДАМИНОВА
К.А. ДЕХКОНОВ
Э.С. ДЖУМАБАЕВ
А.А. ДЖАЛИЛОВ
Н.Н. ЗОЛотова
А.Ш. ИНОЯТОВ
С. ИНДАМИНОВ
А.И. ИСКАНДАРОВ
А.С. ИЛЪЯСОВ
Э.Э. КОБИЛОВ
А.М. МАННАНОВ
Д.М. МУСАЕВА
Т.С. МУСАЕВ
М.Р. МИРЗОЕВА
Ф.Г. НАЗИРОВ
Н.А. НУРАЛИЕВА
Ф.С. ОРИПОВ
Б.Т. РАХИМОВ
Х.А. РАСУЛОВ
Ш.И. РУЗИЕВ
С.А. РУЗИБОВ
С.А. ГАФФОРОВ
С.Т. ШАТМАНОВ (Кыргызстан)
Ж.Б. САТТАРОВ
Б.Б. САФОВ (отв. редактор)
И.А. САТИВАЛДИЕВА
Ш.Т. САЛИМОВ
Д.И. ТУКСАНОВА
М.М. ТАДЖИЕВ
А.Ж. ХАМРАЕВ
Д.А. ХАСАНОВА
А.М. ШАМСИЕВ
А.К. ШАДМАНОВ
Н.Ж. ЭРМАТОВ
Б.Б. ЕРГАШЕВ
Н.Ш. ЕРГАШЕВ
И.Р. ЮЛДАШЕВ
Д.Х. ЮЛДАШЕВА
А.С. ЮСУПОВ
Ш.Ш. ЯРИКУЛОВ
М.Ш. ХАКИМОВ
Д.О. ИВАНОВ (Россия)
К.А. ЕГЕЗАРЯН (Россия)
DONG JINCHENG (Китай)
КУЗАКОВ В.Е. (Россия)
Я. МЕЙЕРНИК (Словакия)
В.А. МИТИШ (Россия)
В.И. ПРИМАКОВ (Беларусь)
О.В. ПЕШИКОВ (Россия)
А.А. ПОТАПОВ (Россия)
А.А. ТЕПЛОВ (Россия)
Т.Ш. ШАРМАНОВ (Казахстан)
А.А. ЩЕГОЛОВ (Россия)
С.Н. ГУСЕЙНОВА (Азербайджан)
Prof. Dr. KURBANHAN MUSLUMOV (Azerbaijan)
Prof. Dr. DENIZ UYAK (Germany)

ТИББИЁТДА ЯНГИ КУН НОВЫЙ ДЕНЬ В МЕДИЦИНЕ NEW DAY IN MEDICINE

*Илмий-рефератив, маънавий-маърифий журнал
Научно-реферативный,
духовно-просветительский журнал*

УЧРЕДИТЕЛИ:

**БУХАРСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
МЕДИЦИНСКИЙ ИНСТИТУТ
ООО «ТИББИЁТДА ЯНГИ КУН»**

Национальный медицинский
исследовательский центр хирургии имени
А.В. Вишневского является генеральным
научно-практическим
консультантом редакции

Журнал был включен в список журнальных
изданий, рецензируемых Высшей
Аттестационной Комиссией
Республики Узбекистан
(Протокол № 201/03 от 30.12.2013 г.)

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ:

М.М. АБДУРАХМАНОВ (Бухара)
Г.Ж. ЖАРЫЛКАСЫНОВА (Бухара)
А.Ш. ИНОЯТОВ (Ташкент)
Г.А. ИХТИЁРОВА (Бухара)
Ш.И. КАРИМОВ (Ташкент)
У.К. КАЮМОВ (Тошкент)
Ш.И. НАВРУЗОВА (Бухара)
А.А. НОСИРОВ (Ташкент)
А.Р. ОБЛОКУЛОВ (Бухара)
Б.Т. ОДИЛОВА (Ташкент)
Ш.Т. УРАКОВ (Бухара)

12 (74)

2024

ноябрь

www.bsmi.uz

<https://newdaymedicine.com> E:

ndmuz@mail.ru

Тел: +99890 8061882

UQK 616.343:616.714.1-092

3 OYLIK OQ KALASHUKLARDA QO'SHMA SHIKASTLANISHDA BUYRAKDAGI MORFOMETRIK O'ZGARISHLARNI QIYO SIY TAVSIFLASH

Nuriddinov Asliddin Mexriddinovich Email: Nuriddinov@mail.ru

Abu Ali ibn Sino nomidagi Buxoro davlat tibbiyot instituti, O'zbekiston, Buxoro, st. A. Navoiy. 1
Tel: +998 (65) 223-00-50 e-mail: info@bsmi.uz

✓ Rezyume

Tadqiqotimizda 3 oylik zotsiz kalamushlarda qo'shma travmadan keyin buyrakda morfologik o'zgarishlarni aniqlandi. Travma ta'sirida buyrak to'qimasini o'rganishda glomerulyarlarning keskin atrofiyasi, buyraklarning egri-bugri kanalchalarida distrofik o'zgarishlar ko'rinishida sezilarli buzilishlar aniqlandi. Bu jarayonning uzoq asemptomatik yoki kam simptomlari bilan bordi. Turli xil asoratlarning, buyrak to'qimalarida turli morfologik o'zgarishlar va dinamikada buyrak to'qimalarida tarkibiy o'zgarishlar birga keladigan travma fonida saqlanib qoladi.

Kalit so'zlar: buyrak, qo'shma jarohat, morfologiya, oq zotsiz kalamush, eksperiment

DETERMINATION OF MORPHOLOGICAL CHANGES IN THE KIDNEYS IN 3-MONTH-OLD WHITE RATS WITH COMBINED INJURY

Nuriddinov Asliddin Mexriddinovich Email: Nuriddinov@mail.ru

Bukhara State Medical Institute named after Abu Ali ibn Sina, Uzbekistan, Bukhara, st. A. Navoi. 1
Tel: +998 (65) 223-00-50 e-mail: info@bsmi.uz

✓ Resume

In this work, morphological changes in the kidney in 3-month-old white rats after combined injury were revealed. When studying kidney tissue under the influence of combined injury, significant disturbances were revealed in the form of sharp atrophy of the glomeruli, dystrophic changes in the folded tubules of the kidneys, which allows a long-term asymptomatic or low-symptom course in the further rapid development of various complications), the possibility of obtaining various morphological changes in the renal tissue and dynamics, structural changes in the kidney tissue persist against the background of combined injury.

Key words: traumatic brain injury, brain, intestine, morphology.

Dolzarbligi

Oq kalamushlar inson tanasiga fiziologik o'xshashliklari tufayli travmatik shikastlanishlarni o'rganish uchun namunaviy ob'ekt hisoblanadi. Kombinatsiyalangan jarohatlar paytida organlardagi morfologik o'zgarishlar zamonaviy tibbiyot va biologiya uchun katta qiziqish uyg'otadi, chunki ular bizga zararning patogenetik mexanizmlarini yaxshiroq tushunishga va davolashning samarali yondashuvlarini ishlab chiqishga imkon beradi. Buyraklar hayotiy organ sifatida tananing gomeostazini saqlashda asosiy rol o'ynaydi va ularning holati turli xil travmatik ta'sirlarning prognozi va natijalariga sezilarli darajada ta'sir qiladi [1,2,3] a'zolar va to'qimalar, buyraklardagi patologik o'zgarishlar ham bevosita ta'sirlardan, ham tananing tizimli reaksiyalaridan, masalan, zarba, gipoksiya, yallig'lanish va metabolik kasalliklar tufayli yuzaga kelishi mumkin. 3 oylik albinos kalamushlar travmatik jarohatlarni o'rganish uchun eng ko'p qo'llaniladigan eksperimental modellardan biri ekanligini hisobga olsak, ularning buyraklaridagi morfologik o'zgarishlarni o'rganish natijalarini klinik vaziyatlarga ekstrapolyatsiya qilish mumkin. Kombinatsiyalangan jarohatlar paytida buyraklardagi morfologik o'zgarishlarni o'rganish to'qimalarning shikastlanishi va regeneratsiyasi mexanizmlarini oydinlashtirish, buyrak to'qimalarining shikastlanishini kuchaytiruvchi omillarni aniqlash, shikastlanishlar bilan bog'liq buyrak asoratlarning oldini olish va davolash usullarini ishlab chiqishda muhim ahamiyatga ega.

Kombinatsiyalangan travma paytida buyraklardagi morfologik o'zgarishlarga oid ishlarni tahlil qilish uchun asosiy e'tibor quyidagilarga qaratiladi: ishemiya va reperfuzionning buyraklarning morfologik holatiga ta'siri (transplantologiya va travmatologiya sohasidagi ishlar), shokning tizimli ta'siri, buyraklardagi yallig'lanish va metabolik atsidoz [4,5]. Bunday eksperimentlar organlardagi, shu jumladan buyraklardagi morfologik o'zgarishlarni baholash va to'qimalarning shikastlanishini kuchaytiruvchi yoki zaiflashtiruvchi omillarni aniqlash imkonini berdi, shu jumladan gistologiya, ultrastruktura va immunohistokimyoviy tadqiqotlar ko'plab yirik tibbiyot va tibbiyotda amalga oshiriladi. Rossiyadagi biologik markazlar [6, 7,8,9].. Davom etilayotgan ishlar buyraklarning zararli ta'sirlarga morfologik moslashuvi jihatlarini yoritadi.

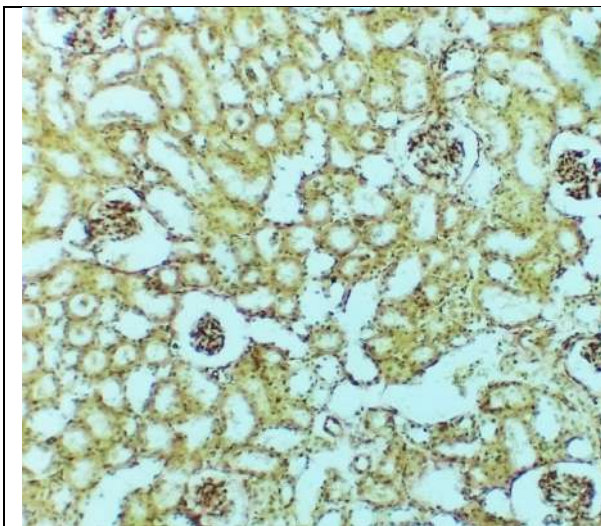
Tadqiqot maqsadi: Kalamushlar ustida olib borilgan tadqiqotlar surunkali buyrak etishmovchiligi simptom kompleksi bilan buyrak shikastlanishi bilan birgalikda travma fonida klinik va morfologik o'zgarishlarni aniqlash edi.

Material va usullar

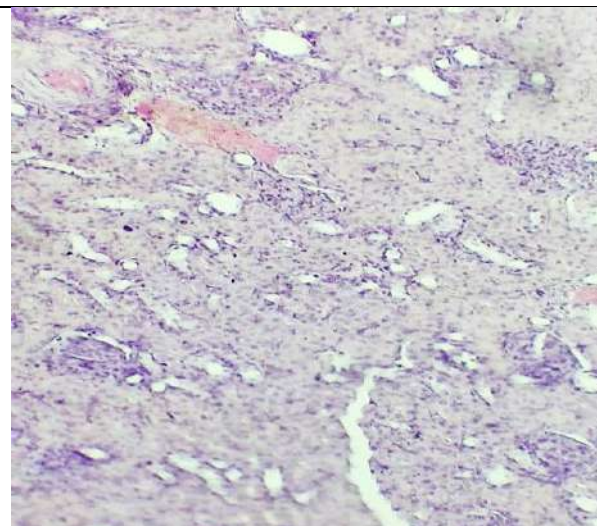
Ish 2 bosqichni o'z ichiga oldi: 1-bosqich - vivariy sharoitida patologiyani o'rganish va 2-bosqich - laboratoriya hayvonlarida modellashirish. Ovqat hazm qilish sharoitida tajribalar 3 oylik bo'lgan sof oq kalamushlarda o'tkazildi. Kalamushlar ustida olib borilgan tadqiqotlar surunkali buyrak etishmovchiligi simptom kompleksi bilan buyrak shikastlanishi bilan birgalikda shikastlanish fonida klinik va morfologik o'zgarishlarni aniqlashdan iborat edi. Tadqiqot ob'ektlari oq kalamushlar edi. Hayvonlarning umumiy soni 70 bosh edi. Tadqiqotlar natijalariga ko'ra, tajriba guruhining kalamushlari nihoyat ikki guruhga bo'lingan: 1-guruh - fokal nefroskleroz bilan surunkali tubulointerstitial nefrit, nefrotik sindrom, surunkali buyrak etishmovchiligining yashirin bosqichi (28); 2-guruh - surunkali tubulointerstitial nefrit, diffuz nefroskleroz, surunkali buyrak etishmovchiligining intervalgacha bosqichi (22 ayol). Hayvonlarning nazorat guruhiga sog'lig'ida anormallik belgilari bo'lmagan hayvonlar kiritilgan (20). Tadqiqotning 6-kuni oq kalamushlar estrodiol shikastlanish tajribasidan chiqarildi va ichki organlar morfologik tadqiqotlar uchun olindi. Materiallar gematoksilin-eozin va Van Gieson bilan bo'yalgan.

Tadqiqot natijalari va tahlillar

Tadqiqot davomida olingan natijalarni to'g'ri baholash uchun biz birinchi navbatda ko'krak segmentidan boshlab va oldingi III bo'limga qadar nazorat guruhining uch oylik albinos kalamushlarining barcha ko'rsatkichlarining dinamikasini o'rganib chiqdik. Lomber segment, tashqi tomondan silliq porloq kapsula bilan qoplangan. Makroskopik jihatdan buyraklarda ko'rinadigan patologik o'zgarishlar kuzatilmaydi; medial yuzada aniq belgilangan buyrak hilusu ko'rinadi (1-rasm). Shu bilan bir qatorda, o'ng buyrakning massasi va hajmi chapdan biroz kattaroq ekanligini hisobga olsak, o'ng buyraklar organometrik tadqiqotlar uchun ishlatilgan. Nazorat guruhining 3 oylik kalamushlarida buyrakning organometrik ko'rsatkichlarining dinamikasi quyidagicha bo'ldi: kuzatuv davrida oq kalamushlarning tana vazni ortishi bilan buyrakning o'rganilgan organometrik ko'rsatkichlari shunga mos ravishda ortdi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, 1-chi (nazorat) guruhidagi uch oylik oq kalamushlarning tana vazni 167 dan 191 g gacha, o'rtacha - 176 g gacha, 3 oylik kalamushlarda buyraklarning organometrik ko'rsatkichlari dinamikasi nazorat guruhi quyidagicha edi: kuzatish davrida buyraklarning mutlaq massasi 743,56 mg dan 1103,14 mg gacha, o'rtacha - $852,98 \pm 28,3$ mg; buyrak uzunligi - 14,23 mm dan 20,54 mm gacha, o'rtacha - $18,11 \pm 2,73$ mm; kengligi - 6,55 mm dan 10,65 mm gacha, o'rtacha - $8,59 \pm 0,36$ mm; qalinligi - 7,1 mm dan 9,51 mm gacha, o'rtacha - $8,21 \pm 0,21$ mm; buyrak hajmi 412,15 mm³ dan 1059,04 mm³ gacha, o'rtacha $684,34 \pm 56,43$ mm³ ekanligi aniqlandi. Gistologik jihatdan nazorat guruhidagi 3 oylik oq kalamushlarning buyraklarining kortikal va medullar qatlamlari patologik o'zgarishlarsiz, ya'ni buyrak yuzasiga perpendikulyar kesilganda tasvirlangan yosh me'yorlariga to'g'ri keladi, piramidalar radial tuzilishdagi naychalardan tashkil topgan buyraklar aniq ko'rinadi. Piramidaning keng asosi kurtak yuzasiga qaragan va ularning uchlari kurtak kosalarida so'rg'ichlar hosil qiladi. Oq kalamushning buyragidagi so'rg'ichlar soni 7 dan 12 gacha. Ba'zi hollarda piramidalar murakkab tuzilishga ega bo'lib, ular ikkita oddiy piramidani birlashtirish orqali hosil bo'ladi. Piramidalar, o'z navbatida, buyrak yadrosining shakllanishida ishtirok etadi va so'rg'ichlar cho'qqiga chiqadigan tekis naychalardan iborat. Kurtak po'stlog'i quyuq rangga ega bo'lib, burmalangan kanalchalar to'plamidan hosil bo'ladi. Buyrak korteksi buyrak yuzasini egallaydi va medulla ustunlariga bo'lingan yorqinroq chiziqlar bilan ifodalanadi. Van Gieson bilan bo'yalganda atrofiyalangan glomerullar aniq ko'rinadi, ular yiqilgan holatda bo'ladi (1-rasm).

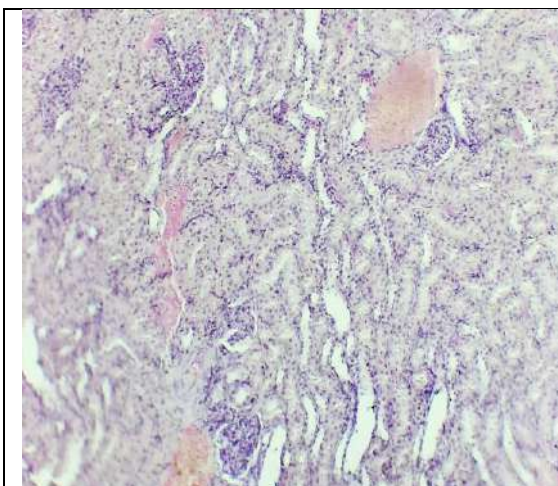
Rasm 1. Nazorat guruhidagi 3 oylik kalamushlar. Piramidalar, o'z navbatida, buyrak yadrosining shakllanishida ishtirok etadi va so'rg'ichlar naychalardan iborat. Kurtak po'stlog'i quyuq rangga ega bo'lib, burmalangan kanalchalar to'plamidan hosil bo'ladi. Gem-eozin bilan boyalgan, Ob: 10X10

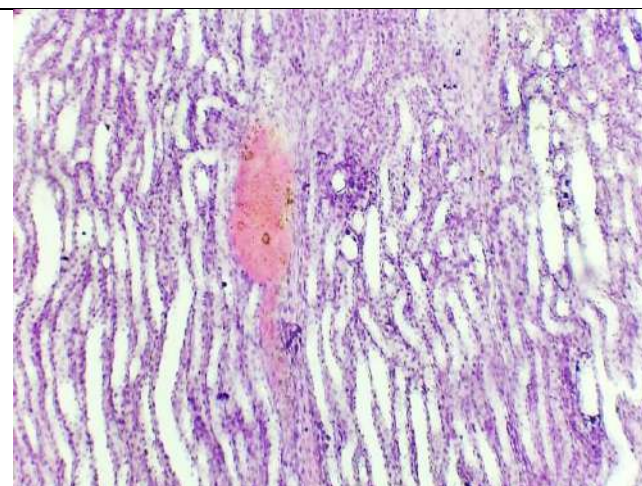
Rasm 2. Buyrakning periferiyasi bo'ylab joylashgan subkapsulyar proksimal kavisli kanalchalarda fibroz va skleroz o'choqlarining mavjudligi jarayonning surunkali ekanligini bildiradi. Gem-eozin bilan bo'yalgan, Ob: 10X10

Asosiy guruhning 3 oylik kalamushlarida buyrak parametrlarini o'rganishda olingan natijalar buyrakning umumiy maydoni hajmi asosan qon tomir glomeruli maydonining ko'payishi hisobiga o'sishini ko'rsatdi. Buyrakning periferiyasi bo'ylab joylashgan subkapsulyar proksimal kavisli kanalchalarda fibroz va skleroz o'choqlarining mavjudligi jarayonning surunkali ekanligini bildiradi. Bu sohaning chigallari kapillyarlarida to'liqlik belgilari va mezangial hujayralarning mitotik o'choqlari aniqlanadi (3-rasm).

Distal medulla sohasida, shuningdek epiteliya hujayralarida gialin-tomchi va gidropik degeneratsiya o'choqlarining mavjudligi kuzatildi (3-rasm). Perikanalikulyar tomirlarda notekis to'ldirish, ularning atrofiida siyrak tolali tuzilmalar to'plamlari aniqlanadi, ba'zi tomirlar bo'shlig'ida to'rsimon qo'pol oqsilli tuzilmalar va distal kavisli ohak kanalining perimetri deformatsiyasi mavjud. Bu quvurli epiteliya distrofik o'zgarishlar tufayli reabsorbsiya jarayoni buzilganligini anglatadi. Distal konvolyutsiyali kanalchalarning umumiy yig'ish kanallariga o'tish joylarida to'rlangan bir hil oqsil tuzilmalari ham aniqlanadi. Bu klinik jihatdan past darajadagi proteinuriya mavjudligini anglatadi (4-rasm). Distal kavisli quvurli kanallar epiteliyasi notekis perimetrga ega, chegaralari singan, ularning bo'shliqlarida turli darajada toraygan shoxchalar mavjudligi aniqlangan.

Rasm 3. Gialin-tomchi va gidropik degeneratsiya o'choqlarining mavjudligi distal medulla sohasida, shuningdek, gem-eozin bilan bo'yash fonida buyrakning epiteliyal hujayralarida kuzatilgan, Ob: 10X10

Rasm 4. Окр.гем-эозином,Об:10X10 Distal kanalchalarning umumiy yig'ish kanallariga o'tish joylarida to'rlangan bir hil oqsil tuzilmalari ham aniqlanadi. Bu gem-eozin bilan bo'yalgan proteinuriyaning klinik jihatdan past darajasini bildiradi. Ob: 10X10

Xulosa

Adabiyot ma'lumotlarini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, surunkali buyrak etishmovchiligining simptomlar majmuasi bilan kechadigan buyrak kasalliklari muammosi dolzarbdir, davom etayotgan tadqiqotlar sindromning rivojlanishining patogenezi, shu bilan bog'liq asoratlarni, shu jumladan uning ta'sirini o'rganish bilan bog'liq. barcha organ tizimlari, diagnostika usullari va mumkin bo'lgan davolash usullari. Surunkali buyrak etishmovchiligi bilan metabolizmning barcha turlari - oqsillar, yog'lar, uglevodlar, suv-tuz va minerallar buzilganligi isbotlangan. Bu organizmdagi adaptiv reaksiyalarning rivojlanishi bilan, shuningdek, zaharli metabolik mahsulotlarni yo'q qilishning buzilishi natijasida kombinatsiyalangan shikastlanishning bevosita ta'siridan kelib chiqqan ichki organlardagi patologik o'zgarishlar bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Surunkali toksik buyrak shikastlanishida surunkali buyrak etishmovchiligining morfologik mezonni nefrosklerozning rivojlanishi hisoblanadi. Ikkinchi holda, morfologik usullar donador, vakuolyar - surunkali buyrak etishmovchiligi va yog'li degeneratsiyaning dastlabki bosqichlarida, nefrotik sindromda infiltratlarning rivojlanishini aniqladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Avtandilov G.G. Miqdoriy patologik anatomiya asoslari / G.G.Avtandilov. /M. Tibbiyot, 2002; 240 b.
2. Agaev M.M. Surunkali buyrak etishmovchiligi bo'lgan bemorlarda paratiroid bezlarining funktsional holati va lipid metabolizmi / M.M. Agaev, M.A. Shindyan, G.S. Xachaturova, S.A. Axundova //Ozarbayjon. asal. jurnal. 1989;4:16-21.
3. Aksenova V.M. Endogen intoksikatsiya sindromining laboratoriya diagnostikasi. Uslubiy tavsiyalar. //V.M. Aksenova, V.F. Kuznetsov, Yu.N. Maslov, V.V. Shchekotov, A.P. Shchekotova. Perm, 2005; 35 p.
4. Arkhipov V.V. Buyrak parenximasining ishlashi xavfsizligini baholash / V.V. Arkhipov //Nefrologiya. 2002;2:63-66.
5. Balkarov I.M. Surunkali tubulointerstitial nefritning klinikasi, diagnostikasi va davolashi / I.M. Balkarov, M.V. Lebedeva, N.V. Shcherbak //Takoz, farmakologiya va terapiya. 2000;9(5):81-85.
6. Vorontsov A.A. Mushuk va itlarda buyrak etishmovchiligini peritoneal dializ bilan davolash /A.A. Vorontsov //Veterinariya. 2007;7:60-61.
7. Vyrikov K.A. Surunkali buyrak etishmovchiligida buyraklar proksimal konvolyutsiyali kanalchalari va interstitiumning funktsional va morfologik xususiyatlari va uni eksperimental modellashirish. Diss. .kand. med, sc. - Sankt-Peterburg. 1993; 184 b.
8. Glazun J.I.O. Surunkali glomerulonefrit bilan og'riq bemorlarda surunkali buyrak etishmovchiligining og'irligini Doppler yordamida baholash / J.I.O. Glazun, M.I. Petrichenko, E.V. Poluxina // Ekografiya. 2002;3(2):165-171.
9. Komandenko N.S. Buyrak kasalliklarida tubulointerstitsial zararni rivojlanishining asosiy mexanizmlari /N.S. Komandenko, G.D. Sho-stka //Nefrologiya. 2000;4(1):10-17.
10. Kutepov A.Yu. DAFS-25 ning to'planishi va uning hayvonlarning hiposelenium elementozlarida terapevtik ta'siri: mavhum. dis. kand. veterinar Sci. Saratov, 2003; 24 b.
11. Muxin I.V. Eksperiment va klinikada nefrogen dislipoproteinemiyaning ikkilamchi profilaktikasi / I.V. Muxin // Gigiena va epidemiologiya byulleteni. 2000;4(2):236-238.
12. Tareeva I.E. Buyrak kasalliklari diagnostikasi va davolash / I.E. Tareeva / 2-nashr. 2002.-541 b.
13. Atkins R.C. Mononuclear cell infiltration and its correlation with interstitial injury and renal failure / R.C. Atkins, H.Y. Lan, D.J. Nikolic-Paterson //Xllth Intern, cong. of Nephrol. Irualeml, Israel, June 13-18, 1993: Abstracts. 1993; P. 550.
13. New perspectives in chronic renal insufficiency //American journal of kidney diseases Philadelphia. 2000;36(6):3.

Qabul qilingan sana 20.11.2024